

методології його проведення (визначення досліджуваного предмету та об'єкту, методів дослідження).

Успіх маркетингових досліджень визначається не тільки тим, хто та якими методами їх здійснює, але в ще більшій мірі прив'язкою до реальних об'єктів маркетингової діяльності: конкретним виробникам, товарам, ринкам, споживачам. Абстрактні, відірвані від реальної ринкової дійсності дослідження не здатні привести до успіху, вони просто не знайдуть практичного застосування.

Література

1. Важинський Ф.А. Маркетингові дослідження в системі управління конкурентоспроможністю підприємств / Ф.А. Важинський, А.В. Колодійчук // Науковий вісник НЛТУ України. — 2009. — Вип. 19.1 — С. 129-130.
2. Крікавський Є.В., Косар Н.С., Мних О.Б., Сорока О.А. Маркетингові Дослідження: Навчальний посібник. - Л.: Національний університет «Львівська Політехніка», «Інтелект-Захід», 2004. - 288 с.
3. Павленко А.Ф. Маркетинг : Підручник / А.Ф. Павленко, А.В. Войчак. — К.: КНЕУ, 2003. — 246 с.
4. Пінчук Н.С. Інформаційні системи і технології в маркетингу: Навч. посібник / Н.С. Пінчук, Г.П. Галузинський, Н.С. Орленко. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 352 с.

УДК 658.152:622

Юркіна Т.О.

Науковий керівник – Лисенко С.М.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

В сучасних умовах Україна постала перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційного процесу, адже структурне та якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбувається майже повністю за рахунок інвестування. Одним з головних завдань, що стоять перед інвестором на ринку інвестицій є вибір об'єктів інвестування, тобто компаній і фірм тих галузей, які мають найкращі перспективи розвитку та можуть забезпечити найбільшу ефективність інвестицій. Основою такого вибору є оцінка та прогнозування фінансової стійкості та інвестиційної привабливості регіонів, окремої галузі або підприємства. Саме фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність інвестиційного розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями.

Питаннями оцінки фінансової стійкості та інвестиційної привабливості останнім часом займається багато вчених, серед яких можна назвати А.П. Дука [1], О.Д. Данілова, Г.М. Івашину, О.Г. Чумаченько [2], Т.В. Майорову [3], Г.В. Савицьку [5], А.М. Поддєрьогіна, М.Д. Білика, Л.Д. Буряка [6] та інших.

Незважаючи на те, що питання оцінки фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства досліджені досить повно, та все ж недостатньо вивченими залишаються питання щодо цього аналізу для підприємств вугільної промисловості. Спробуємо дослідити це на прикладі відокремленого підрозділу «Шахта «Стаханова» Державного підприємства «Красноармійськвугілля».

Тому метою даної роботи стало дослідження особливостей аналізу фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємств в умовах зміни форми власності.

Завдання даної роботи можна звести до таких:

1. Проаналізувати фінансову стійкість ВП «Шахта «Стаханова» ДП «Красноармійськвугілля».
2. Провести аналіз інвестиційної привабливості даного підрозділу за умови переходу підприємства у приватну власність.
3. Визначення особливостей інвестиційної привабливості вугільних підприємств.

Визначення та оцінка ефективності інвестиційного проекту на будь-якому рівні та будь-якого масштабу передбачає проведення заходів щодо аналізу основних перспектив отримання вигід та оцінки ризиків вкладання ресурсів, тобто передбачає оцінку інвестиційної привабливості. Формування інвестиційної привабливості кожного напрямку використання капіталу має на меті, перш за все, сприяння максимізації фінансових результатів через мінімізацію ризику та орієнтоване на забезпечення конкурентоспроможності при задоволенні відповідних існуючих потреб.

Оцінка інвестиційної привабливості може проводитися на державному рівні (інвестиційний клімат), галузевому рівні (інвестиційна привабливість галузі), на рівні конкретного регіону (інвестиційний імідж території), підприємства (економічний паспорт підприємства) та на рівні окремого проекту (інвестиційна привабливість проекту). У будь-якому випадку мова йде про зацікавленість інвесторів в участі у конкретних проектах чи програмах та пов'язана з очікуванням максимальних вигод від такої участі. [1]

Інвестиційна привабливість компанії відображає такий її економічний та фінансовий стан, при якому потенційний інвестор може прийняти рішення про вкладання вільних коштів у розвиток даного підприємства без великого ступеня ризику втратити їх або не отримати відповідний дохід на вкладений капітал. [2] На формування інвестиційної привабливості впливають такі чинники як сфера діяльності підприємства, його виробничий потенціал, місце розташування, відносини з владою і, насамперед, фінансовий стан компанії (рис.1). [3]

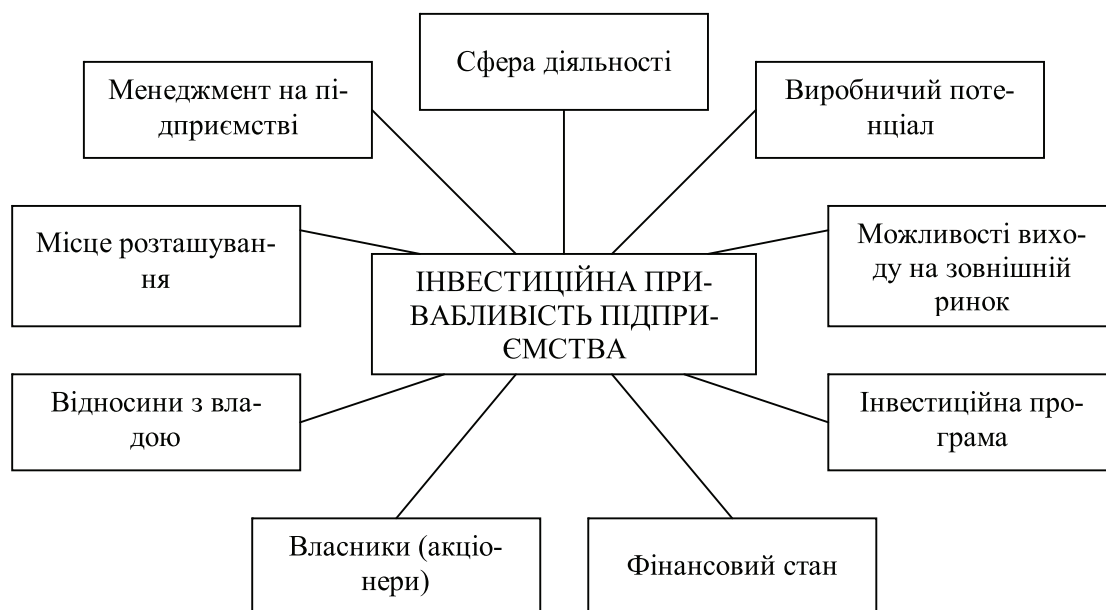

Рис.1 Фактори інвестиційної привабливості підприємства

Кожному підприємству необхідно знати свої шанси залучення зовнішніх інвестицій. Тому інвестиційна привабливість аналізується як при внутрішньому, так і при зовнішньому аналізі. Для аналізу використовується ціла система показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, а також визначається рівень кожного показника і його динаміка за декілька звітних періодів.

Однією з найважливіших складових інвестиційної привабливості підприємства є його фінансовий стан. На думку Т.В. Майорової, оцінка фінансового стану підприємства складається з таких етапів:

- оцінка майнового стану підприємства та динаміки його зміни;
- оцінка фінансових результатів діяльності підприємства;
- оцінка ліквідності;
- аналіз ділової активності;
- аналіз платоспроможності (фінансової стійкості);
- аналіз рентабельності. [3]

У грудні 2010 року Міністерство вугільної промисловості України, в рамках реформування вугільної галузі на 2010-2014 роки, визначило ряд вугледобувних підприємств для першочергової приватизації. Так, до найбільш інвестиційно привабливих підприємств було віднесено шахту імені Скочинського, "Трудівську" Державного підприємства "Донецька вугільна енергетична компанія", шахту імені Стаханова Державного підприємства "Красноармійськвугілля", шахти N1/3 "Новоградівська" та "Росія" Державного підприємства "Селидіввугілля" та інші (табл.1). [4]

Таблиця 1. –

Попередній перелік вугледобувних підприємств/шахт, що мають перспективу розвитку та найбільш привабливі для приватизації

Підприємство, шахта	Видобуток вугілля, тис. т.		Орієнтовний обсяг інвестицій, млн. грн.			Розрахунковий строк вкладення інвестицій	Досягнення максимального обсягу видобутку	
	2009 рік (факт)	2010 рік (план)	Всього	в тому числі			тис. т.	рік
				на тех.переоснащення	на кап.будівництво			
Мінвуглепром	25 775	25353	10947	5436	5538		47296	
ДП «ДВЕК»								
ш.Південнодонбаська №3	796,3	800	462,95 3	45,199	417,754	2010-2015	1500	2015
ш/у"Трудівське"	273,3	200	269,33 2	115,82	153,512	2010-2013	1183	2015
ш.ім.О.О.Скочинського	518,2	515	105,51 4	104,515	0,999	2 010	600	2012
ДП"Ш/у Південнодонбаське №1"	882,8	750	789,07 3	601,367	187,706	2010-2014	1100	2015
ДВАТ "Шахтоуправління Донбас"	1394,9	1220	259,07	227,245	67,825	2010-2011	1890	2012
ДП «Макіїввугілля»								
ш.«Холодна Балка»	474,1	396	193,2	115,956	77,2	2010-2012	670	2013
ш. «Чайкіно»	292,6	210	50,74	9,565	40,8	2010-2011	600	2012
ш.ім.С.М.Кірова	458,3	454	476,8	247,763	229	2010-2013	940	2014
ш. "Бутівська»	582,7	501	50,4	50,4	0	2 010	630	2011
ш.ім.В.М.Бажанова	744,3	701	385	71,9	313,047	2010-2013	1100	2014
ш. "Північна"	180	178	200,6	200,6	0	2010-2013	660	2013
ш."Ясинівська-Глибока"	181,5	179	91,9	67,8	24,034	2010-2011	820	2014
ДП «Красноармійськвугілля»								
ш.ім. Стаханова	572,5	910	625,5	486,8	138,651	2010-2013	3400	2015
ш. "Димитрова"	112,1	180	145,1	145,1	0	2010-	770	2012

						2011		
ДП ВК "Краснолиманська"	1640	1400	306,46 9	123,469	183	2 010	1010	2015
ДП «Селидіввугілля»								
ш. N 1/3 Новогродівська	289,8	455	418	213,419	204,481	2010- 2015	1000	2014
ш. "Росія"	650	345	326,6	143	183,6	2010- 2013	1000	2014
ДП «Добропіллявугілля»								
ш. "Добропілляська"	1197,4	1095	4,481	0	4,481	2 011	1500	2013
ш. "Білицька"	286	270	170,01 5	130,975	39,04	2010- 2011	1153	2015
ш. "Новодонецька"	612,7	600	116,56	65,185	51,375	2010- 2011	1500	2014
ш. "Піонер"	356,9	340	285,37 4	109,945	175,429	2010- 2012	1300	2015
ш. "Алмазна"	379,2	505	144,36 8	117,054	27,314	2010- 2011	1500	2015
ДП «Шахтарськантрацит»								
ш/у "Шахтарське-Глибоке"	448,9	581,7	129,5	38,9	90,6	2010- 2012	1200	2015
ДП «Торезантрацит»								
ш. "Прогрес"	466	450	206,7	145,2	61,5	2010	1280	2015
ДП «Луганськвугілля»								
ш/у "Луганське"	1072,1	954	335,22 2	234,667	100,555	2010- 2012	1800	2013
ш. "Никанор-Нова"	206,6	220	325,88 3	203,89	121,993	2010- 2014	780	2015
ш. "Вергелівська"	352,8	360	237,31 5	176,524	60,791	2010- 2013	700	2015
ДП «Первомайськвугілля»								
ш. "Горська"	29,4	220	158,76	109,256	49,495	2010	600	2014
ВАТ «Лисичанськвугілля»								
ш. ім. Д.Ф.Мельникова	505,4	500	1647	116,2	1530,8	2010- 2015	900	2015
ДП «Антрацит»								
ш. "Партизанська"	257	345	434,94 7	277,075	157,872	2010- 2015	600	2015
ш. "Комсомольська"	1322,3	1420	806,17 2	377,872	428,3	2010- 2013	2100	2015
ДП «Ровенькиантрацит»								
ш. ім. Дзержинського	838,5	700	19,844	2,083	17,761	2010	1250	2012
ш. ім. Космонавтів	491,2	580	85,042	14,729	70,313	2010- 2014	1350	2011
ш. ім. Фрунзе	1663,3	1500	135,54 4	66,06	69,484	2010- 2011	2000	2014
ш. ім. Вахрушева	1013	1000	116,24 3	63,623	52,62	2010- 2013	1500	2014
ДП «Свердловантрацит»								

ш."Довжанська-Капітальна"	1876,6	1833	127,13	67,205	59,925	2011	2050	2015
ш."Червоний партизан"	1949,7	1967	61,388	0	61,388	2010-2011	2360	2015
ДП «Львіввугілля»								
ш. "Степова"	406,6	518	234,97 3	149,19 1	85,782	2010-2012	1000	2015

З таблиці 1 видно, що Відокремлений підрозділ «Шахта «Стаханова» Державного підприємства «Красноармійськвугілля» посідає 4 місце серед п'ятірки шахт, які найбільше потребують вкладання зовнішніх інвестицій.

У системі складових елементів інвестиційної привабливості підприємства фінансова стійкість займає одне з головних місць. Г.В.Савицька у своїх працях визначає фінансову стійкість як здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому й зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику. [5] Однією з основних проблем успішного функціонування підприємств України сьогодні є відсутність комплексної оцінки фінансової стійкості. За А.М. Поддєр'югіним, оцінку фінансової стійкості підприємства слід здійснювати за наступними показниками:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів;
- коефіцієнт довгострокового залучення капіталу;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства. [6]

За розрахунками автора, ВП «Шахта «Стаханова» має наступні показники фінансової стійкості (табл.2):

Таблиця 2. –

Показники фінансової стійкості ВП «Шахта «Стаханова»
ДП «Красноармійськвугілля» за 2009-2010 рр.

№	Показник	2009 рік	2010 рік	Відхилення	Нормативне значення
1	коефіцієнт автономії	0,34	0,39	+0,05	>0,5
2	коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	1,93	1,55	-0,38	<1,0
3	коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,107	0,009	-0,098	зменшення
4	коефіцієнт маневреності власних коштів	0,1623	0,1616	-0,0007	>0
5	коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,70	0,68	-0,02	0,5

Таблиця 2 показує, що за відповідний період фінансова стійкість підприємства поліпшилась. Якщо у 2009 році значення коефіцієнта автономії становило 0,34, то на кінець 2010 року воно збільшилось до 0,39, тобто на 14,7%. І хоча цей показник не досяг мінімального нормативного значення, та все одно, його зростання є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу зменшився на 0,098 пункти. Це також має позитивний характер, оскільки зменшення даного коефіцієнту означає, що підприємство дедалі менше залежатиме від зовнішніх інвесторів.

Коефіцієнт маневреності власних коштів дещо знизився (на 0,4%) і став ближчим до мінімального нормативного значення. Це зменшення хоча і незначне, але його можна розглядати як нега-

тивну тенденцію, оскільки таке зменшення супроводжувалося випереджаючим зростанням позичених коштів щодо власних.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства знизився на 0,02 пункти, але все одно набагато перевищує нормативну позначку (0,5). Це означає, що реальний виробничий потенціал підприємства досить високий.

Особливу увагу слід приділити коефіцієнту співвідношення позикових і власних коштів як одному із основних показників оцінки фінансової стійкості. Як видно з таблиці 2, у 2009 році обсяг позикових коштів в 1,93 рази перевищував обсяг власних коштів. А на кінець 2010 року фактичний коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів дорівнював 1,55, що на 0,38 пункти менше, ніж на початку року. Незважаючи на те, що цей показник на 0,55 пункти більше за максимально допустиме значення, зниження цього показника в динаміці все ж свідчить про послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про певне зростання фінансової стійкості.

Отже, підприємство Відокремлений підрозділ «Шахта «Стаханова» Державного підприємства «Красноармійськвугілля» за 2010 рік стало більш стійким.

Таким чином, перетворення підприємства на більш фінансово стійке дає змогу вважати його інвестиційно привабливим та перспективним діловим партнером.

Останнім часом склалося значне протиріччя між надзвичайно важливим значенням вугільної галузі і технічним та економічним станом, в якому вона знаходиться. На Україні є багато шахт, що при відповідному підході до їхньої реструктуризації можуть стати прибутковими.

Одним з головних шляхів виходу з кризи є підвищення інвестиційної привабливості підприємств вугільної промисловості. У галузі склалася ситуація, при якій, з одного боку, існує гостра необхідність у прямому інвестуванні підприємства, з іншого – гострий дефіцит вітчизняних джерел фінансування. У такому випадку джерелом інвестування можуть виступати і виступають закордонні компанії, банки та інші фінансові інститути. Зараз багато вітчизняних, а особливо зарубіжних інвесторів, прагнучи мінімізувати ризик, скоротили до мінімуму свою інвестиційну діяльність в Україні. Великі борги шахт, низький рівень техніки безпеки, неурегульована законодавча база у сфері інвестиційної діяльності в галузі, тривалий період окупності і високий ризик капіталовкладень роблять шахти непривабливими для участі інвесторів. Тому слід більше приділяти увагу питанням, які стосуються покращення інвестиційної привабливості підприємств вугільної промисловості України як всередині країни, так і за її межами.

Література

1. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування. Навч. посіб. 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. - 432 с.
2. Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.Г. Інвестування – Ірпінь, 2001. - 377с.
3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
4. Міністерство вугільної промисловості України / Актуальна інформація / Мінвуглепром визначився з попереднім переліком інвестиційно привабливих шахт та запрошує до співробітництва - <http://www.mvp.gov.ua/?news=84036>.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. - 2-е вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2005. - 662 с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2005. - 546 с.